

významnou roli nejen ve vzdělávání žáků, ale také v přeměně a integraci místních komunit. Aby netříštili síly, vybrali jednu školu s největší motivací a soustředili na ni veškerou pozornost.

V roce 1990 získali ke spolupráci univerzitního kolegu, který se specializoval na problémy výživy a výsledkem byl antropologický kurz zaměřený na výzkum stravy, stravovacích návyků a obezity u dětí ze znevýhodněného prostředí – studentů oné spolupracující školy. Univerzitní posluchači se spolu se svým učitelem dlouhodobě účastnili pozorování přímo ve škole, prováděli dotazníková šetření s rodiči, měřili a vyhodnocovali tělesné parametry studentů a vymýšleli návrhy na zlepšení jejich jídelníčku – výsledky pak publikovali v odborném časopise.

Později následovaly kurzy zaměřené na zdravotní péči v místních školách, do nichž se zapojili studenti široké palety oborů od praktického a zubního lékařství, budoucí sestry, studenti umění, sociální práce či podnikatelství.

Smyslem bylo – v Deweyho intencích – propojit vzdělávání a výzkum s praktickou činností, respektive učit se a zkoumat právě prostřednictvím konkrétní práce v místní komunitě, nikoli na imaginárních příkladech či v laboratorních podmínkách. Prospívá to přitom podle autorů v mnoha ohledech oběma stranám, lokální komunitě i univerzitě.

V roce 1992, po několikaleté úspěšné práci, založila Pensylvánská univerzita specializované Centrum pro komunitní partnerství, jehož cílem je koordinovat spolupráci univerzity s místní komunitou, podílet se na tvorbě celouniverzitních kurzů a zároveň myšlenku spolupráce univerzit a místních komunit propagovat v USA i v zahraničí. Do současnosti vzniklo na Pensylvánské univerzitě dvě stě „angažovaných“ kurzů, přičemž v každém akademickém roce jich je v nabídce kolem šedesáti.

V závěru je kniha již víceméně vizionářská. Autoři mluví o tom, že by univerzity měly převzít svou společenskou odpovědnost a stát se angažovanými, demokratickými, kosmopolitními a občanskými univerzitami, stejně jako Pensylvánská univerzita. Některé základy pro šíření jejich myšlenky, jak zmiňují, jsou už položeny, jako například Mezinárodní konsorcium pro vyšší vzdělávání, občanskou zodpovědnost a demokracii, které vzniklo i jejich přičiněním v roce 1999. Je zřejmé, že k většímu prosazení nastíněného konceptu je daleká cesta, možná podobně daleká jako od Deweyho teorií k jejich praktickému naplnění. Nicméně sebevědomí i naléhavost, s níž autoři publikace myšlenku spolupráce univerzit s komunitními školami propagují, jsou sympaticky odvážné. A nutno říct, že sami sebe berou s nadhledem (byť opět angažovaným), když celou knihu končí výzvou: „Akademici celého světa spojte se! Pomozte vyřešit deweyovský problém!“

Jakub Jareš

Filip Malý – Livia Vrzalová (edd.), Služebníci vědy

Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy 2013, 225 s.,
ISBN 978-80-7308-478-3

Dějiny vysokých škol jsou zpravidla dějinami vědců, učitelů a studentů. Provozní a správní zaměstnanci vysokých škol, nepostradatelní a povětšinou klíčoví účastníci akademického života, obvykle stojí mimo pozornost historie. Toto bílé místo dějin vysokého

školství alespoň částečně zaplňuje recenzovaná publikace, která prostřednictvím dvanácti rozhovorů s neakademickými pracovníky mapuje „úřední, správní a provozní“ dějiny Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v uplynulém půlstoletí. Kniha je výsledkem práce šestičlenného týmu studentů historie, logiky a hudební vědy, který doplnili asistentka děkana a tajemník fakulty. Práce se tak řadí do početné skupiny publikací zabývajících se dějinami FF UK, vyšlých v nedávných letech.¹

Otištěné rozhovory (autoři zpovídali celkem třináct osob, jeden respondent však odmítl zveřejnění rozhovoru) nabízejí dvanáct osobních zkušeností a pohledů na fungování akademické instituce. Zpovídanými byli tři knihovnice, ekonomka fakulty, dvě vedoucí osobního oddělení, sekretářka děkana a pozdější vedoucí studijního oddělení, audiovizuální technik, vedoucí správy budov a fakultní řidič. Všichni na fakultě strávili několik desítek let, nejdéle na ní působila Jana Hamerníková, někdejší sekretářka děkana a pozdější vedoucí studijního oddělení, která zde prožila více než půlstoletí svého života (1955–2012).

Všechny rozhovory jsou strukturované podle jednotného vzoru. Tazatelé se ptají na příchod na fakultu, předchozí praxi, průběh zaměstnání, zapojení do společenského či politického života na fakultě, důraz kladou na pamětnické zachycení zlomových okamžiků – nástupu normalizace či roku 1989. Rozhovory však přesto nejsou výsledkem klasického orálně historického tázání. Zpovídání i tazatelé mají stejný (zpravidla zaměstnanecký) vztah k fakultě, jeden z členů autorského týmu (tajemník fakulty Filip Malý) je faktickým šéfem části zpovídaných, v některých rozhovorech je přítomný motiv sebekontroly zpovídaných. Fakultní řidič Milan Tandara zakončuje rozhovor otázkou, zda bude s obsahem souhlasit tajemník. Tyto obavy z „cenzury“ jsou však spíše úsměvné, rozhovory jsou otevřené a často nabízejí kritický pohled na poměry na fakultě.

Výsledné rozhovory vytvářejí netradiční obraz vývoje akademické instituce. Velmi zajímavá je periodizace výrazných změn ve fungování fakulty. Velká část zpovídaných zažila během svého působení na fakultě velké dějinné zvraty vycházející z událostí let 1968/1969 či změny režimu po roce 1989. Daleko výraznější proměnu každodenního života fakulty podle jejich zaměstnanců však přinesl technologický vývoj. Práci a sociální vazby velké části zaměstnanců více než politické revoluce ovlivnila rychlá informační evoluce. Každodenní kontakt často nahradila e-mailová korespondence. Sekretářky a referentky s nostalgií vzpomínají na období, kdy nejrychlejším a nejefektivnějším způsobem komunikace se studenty a učiteli byl osobní kontakt, který probíhal na půdě jejich sekretariátů a oddělení.

Pro knihovnice byl „dějinným milníkem“ nástup elektronických katalogů a výměna tohoto pro ně klíčového nástroje. Výrazně méně zpovídání reflektují politické zvraty – ať už v politice „velké“ či akademické. Ideové a názorové střety odehrávající se na půdě akademického senátu, kterými zpravidla žije politicky aktivní část učitelů a studentů, nejsou zpovídanými zaměstnanci považovány za důležité. Ačkoliv vypovídají, že v zásadě nezáleží na tom, kdo je děkanem (fakulta tu bez ohledu na konkrétní osoby byla, je a bude), podařilo se autorům respondenty přivést k alespoň částečnému hodnocení: většina z nich

¹ Např.: Josef PETRÁŇ, *Filozofové dělají revoluci*, Praha 2015; Jiří PLACHÝ, *Filozofové v battledresech*, Praha 2010; Katka VOLNÁ – Jakub JAREŠ – Matěj SPURNÝ – Klára PINEROVÁ, *Prověřená fakulta. KSC na Filozofické fakultě UK v letech 1969–1989*, Praha 2009; Jakub JAREŠ – Matěj SPURNÝ – Katka VOLNÁ a kol., *Náměstí Krasnoarmějců 2. Učitelé a studenti Filozofické fakulty UK v období normalizace*, Praha 2012.

se shodla, že „zlatým obdobím“ fakulty bylo působení děkana Františka Vrhela² v druhé polovině devadesátých let.

Velká část otázek a odpovědí je věnována spokojenosti zaměstnanců s prací na fakultě. Všichni se projeví jako spokojení a loajální zaměstnanci. To je samozřejmě způsobeno i faktem, že rozhovory byly vedeny jen s dlouholetými zaměstnanci; nespokojenci zpravidla po krátké době odcházejí. Ze všech odpovědí je však zřejmé, že působení na filozofické fakultě bylo a je pro dotazované více než jen zaměstnáním. Pro většinu je důležitý vztah s kolektivem fakulty, pro řadu z nich jsou důležité obory, na jejichž rozvoji se podíleli. Ačkoliv byli všichni zpovídaní se situací na fakultě během svého působení v zásadě vždy spokojeni, pochopitelně považují některá období za výrazně příznivější. Ztotožnění se zpovídaných zaměstnanců s fakultou je jiného charakteru, než je tomu u studentů a akademických pracovníků. Vysokoškolští učitelé a další vědci vnímají fakultu zpravidla především prostřednictvím svých oborů, pro studenty je jejich alma mater významnou, ale přece jen několikiletou etapou jejich života. Pro zpovídané zaměstnance je fakulta přímo součástí jejich života. Z hlediska profesní realizace pro ně není fakulta jen základnou či odrazovým můstkem, ale přímo jejím naplněním.

Petr Cajthaml

² Doc. PhDr. František Vrhel, Csc. (narozen roku 1943 v Klatovech) byl děkanem Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v letech 1994–2000. Na FF UK působí od roku 1968. Jeho vědním oborem je etnologie se specializací na etnolingvistiku a iberoamerikanistika.